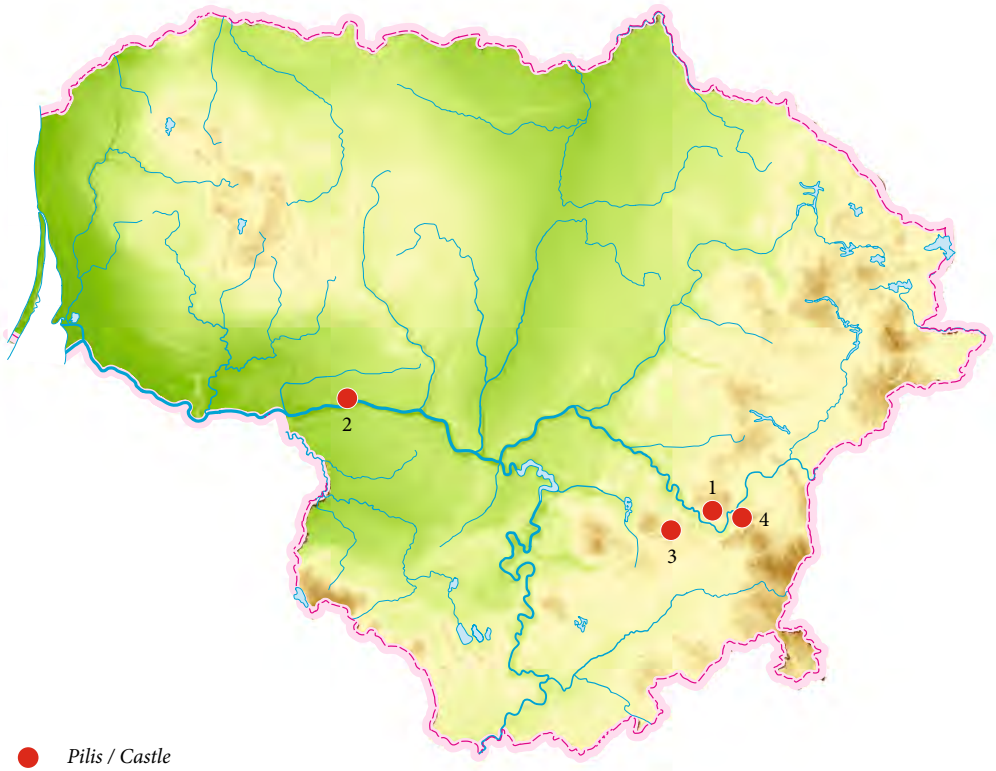
VI. Pilys
Castles

● *Pilis / Castle*

1. *Pilaitė*
2. *Pilis (žr. XV)*
3. *Trakai*
4. *Vilnius (ir IX, XV)*

Dovilė Baltramiejūnaitė

Trijų Kryžių kalno tyrimai Vilniuje

Tęsiant 2019 m. pradėtus Vilniaus Kalnų parko teritorijos tvarkybos darbus, 2022 m. Vilniaus piliakalnio su papiliais ir gyvenviete (UK 664) piliakalnyje, vadinamame Kreivuoju, Plikuoju, Trijų Kryžių kalnu, vykdyti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Ši Kalnų parko vieta archeologų dėmesio sulaukė ir anksčiau. 1975 ir 2010 m. vietovė žvalgyta geologiniais gręžiniais, jais nustatytas kultūrinio sluoksnio paplitimo ir slūgsojimo pobūdis įvairiose kalvos vietose (*LIIR*, f. 1, b. 884; *ATL 2010 metais*, 2011, p. 187–189). 1988–1989 ir 1991 m. plačios apimties tyrimus viršutinėje kalno aikštelėje vykdė V. Daugudis (*ATL 1990 ir 1991 metais*, 1992, p. 41–44). Tiesa, šių tyrimų rezultatai menkai reprezentatyvūs: 1988–1989 m. tirtose vietose kultūrinis sluoksnis smarkiai suardytas, o 1991 m. tyrinėjimų ataskaitos nėra. Daugiau duomenų vietovės raidai nuo viduramžių iki naujausių laikų pažinti suteikė 2017 m. tyrinėjimai (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 204–208). Vietovės raida remiantis ne tik archeologiniais duomenimis 2016 m. apibendrinta publikacijoje (Sarcevičius S., Valionienė O., Pugačiauskas V., *Kreivoji pilis: tarpdisciplininių tyrimų atvejis*. Vilnius, 2016).

2022 m. prieš numatomus žemės judinimo darbus žvalgomųjų tyrimų metu Trijų Kryžių kalno teritorijoje, įvairiose jos vietose, tirti 27 šurfai, kurių bendras plotas 82,6 m^2. Tyrimai vykdyti iki įžemio, saugaus gylio arba archeologiniu požiūriu reikšmingo sluoksnio struktūrų, kurių mažais tyrimų plotais siekta nesuardyti. Žvalgymais 1 m ilgio gruntotraukiu nuo viršutinės kalno aikštelės Š, ŠV kryptimi einančio kalvagūbrio (pylimo) vietoje padaryta 10 zondų. Žvalgymai vykdyti ir tvarkybos darbų metu – jie apima Trijų Kryžių kalno aikštelių vietas, Š šlaito griovą. Žvalgymų metu mechanizuotai kastas paviršinis sluoksnis iki 40 cm gylio, daryti gręžiniai poliams iki 40–90 cm gylio. Bendras žvalgytas plotas – 2754 m^2.

1 pav. 2022 m. vykdytų tyrimų situacijos planas: 1 – žvalgomųjų tyrimų vietos; 2 – žvalgymų vietos; 3 – gręžinių vietos; 4 – ankstesnių archeologinių tyrimų vietos. D. Baltramiejūnaitės ir L. Tamulyno brėž.

Fig. 1. A situation plan of the 2022 investigation: 1 – field evaluation sites; 2 – field survey sites; 3 – borehole sites; 4 – previous archaeological investigation sites.

Sluoksnių su archeologinio pobūdžio požymiais išlikimas, slūgsojimas, pobūdis kalno teritorijoje nevienodas. Tirtų šurfų 26–27 duomenys patvirtina faktą, kad viršutinėje Trijų Kryžių kalno aikštelėje, R jos pakraštyje, po nestoru dirvožemio sluoksniu išlikusios viduramžiais datuojamo pylimo struktūros (2 pav.).